

4

”Sosiaalista nousua en oo miettiny”. Työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset, yliopistotyö ja eletty luokka

Mari Käyhkö

Akateemisessa maailmassa työväenluokkainen kulttuuri on sekä poissaolevaa että jotain poistettavaa, poisopittavaa. Tässä artikkelissa keskityn siihen, kuinka työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset yhdistävät yliopistotyön arjessa kaksi toisilleen vierasta maailmaa; kuinka he eri tavoin, niin tietoisesti kuin huomaamatta, tuovat työväenluokkaisen kasvuympäristön, tietoisuuden ja arvostukset keskiluokkaiseen yliopistomaailmaan. Luokan merkitys ei katoa akateemisen koulutuksen ja meritoitumisen myötä. Luokan näkymätön perintö sukupuoleen kiinnittyen on läsnä sisäistyneinä arvoina ja rakentuneina käsityksinä itsestä, itselle soveliaasta asemasta, tehtävistä sekä tekemisen tavoista.

Johdanto

Itsellä meni varmaan 30 vuotta ennen kuin ees puupennin vertaa kävin sydämässäni ajattelemaan, että yliopistoilla tehdään työtä. Että kyllä myös se oman työn arvostus on edelleen aika pohjalukemissa. Pidän vähän niin että kun näitä kirjoituspöytähommia tehdään, ni mikä sieltä oikeesti loppupeleissä vaikuttaa sinne käytännön elämään. Kyllä se [yliopistotyön] arvostus on ollu lapsuudenperheessä ja suvussa pohjalukemissa ja ei se sieltä sen ylemmäks kyllä oo tullu, vaikka minäkii oon väitellyt. [...] Mutta mie oon niin helevetin ylpee omasta taustasta. Miulla ei voi parempi tausta olla.

Akateemiset arvot esitetään tavallisesti yleisinä ja historiattomina, ei tietyn aikakauden, kulttuurin tai yhteiskuntaluokan tuotteina (Walsh 1995, 86–87). Yliopistoinstituutio rakentuu kuitenkin historiallisesti ylemmän keskiluokan kulttuurille arvostuksineen. Tämä hegemonia konkretisoituu yhä yliopistossa oletuksena yhteisesti jaetusta maailmasta ja kulttuurisesta homogeenisuudesta (Essed 2004, 114). Yliopistossa kuitenkin toimii yksilöitä erilaisin lähtökohdin. Tässä artikkelissa tarkastelen työläistaustaisia yliopisto-opettajanaisia ja sitä, miten työläistausta konkretisoituu yliopistotyön arjessa ja tekemisissä. Työläistaustaiset akateemiset naiset voidaan nimetä heidän erityisen positioitumisensa kautta näkymättömäksi vähemmistöksi, yliopiston sisäpuolella oleviksi muukalaisiksi, kaksoisagenteiksi (Hurst 2010; Stanley 1995, 185) tai vieraksi paratiisissa Jake Ryanin ja Charles Sackreyn klassikkoteoksen *Strangers in paradise* (1996) mukaisesti.

Työväenluokkainen ja keskiluokkainen maailma rakentuvat erilaisille arvostuksille, käytännöille, ideaaleille ja rationaliteeteille. Akateemisessa maailmassa työväenluokkainen kulttuuri on sekä poissaolevaa että jotain poistettavaa, poisopittavaa. Feministisosiologi Diane Reay (2001) on todennut, kuinka koulutuksellinen menestys monesti vaatii työläisidentiteetin tukahduttamisen tai häivyttämisen. Työläistaustaisen yksilön sosiaalinen liikkuvuus ja erityisesti niin kutsuttu sosiaalinen nousu tarkoittaa usein sitä, että yksilön tulee kouluttautumalla luoda itsensä uudestaan omaksumalla keskiluokkaiset arvot (esim. hooks 2007, 262–268; Reay 2001, 334). Philomena Essed (2004) puhuu kulttuurisesta kloonaamisesta, jossa tulokkaiden tulee sopia-seen ja kelvataksaan olla lojaaleja hegemoniselle kulttuurille.

Vaikka kouluttautuminen muuttaa yksilöä, yksilö ei välttämättä muutu tai halua muuttua joksikin muuksi (esim. Walsh 1997, 164). Tyypillinen huomio tutkittaessa työläistaustaisia akateemisia naisia on, että he kokevat elävänsä kahden erilaisille arvostuksille ja käytännöille perustuvan maailman välitilassa. Tätä ilmentää myös johdannon alussa oleva aineistositaatti. Työväenluokkaista maailmaa, jossa on kasvetu ja jossa osin yhä eletään, ei jätetä taakse vaan sitä kannetaan mukana osana itseä. Tämä ilmentää sitä, että luokka ei ole vain asema tai status vaan yhtä lailla kasvu ympäristön kautta yksilön ajattelua, tekemisiä ja valintoja sekä minuutta rakentava kysymys. Kaksi erilaisin arvostuksin toimivaa sosiaalista ja kulttuurista todellisuutta aiheuttavat usein ristivetoa (esim. Käyhkö 2017), mutta voivat olla myös rikkaus, resurssi ja käyttövoima.

Tässä artikkelissa keskityn siihen, kuinka työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset yhdistävät yliopistotyön arjessa toisiinsa kaksi toisilleen vierasta maailmaa: kuinka he eri tavoin, niin tietoisesti kuin huomaamatta, tuovat työväenluokkaisen kasvu ympäristön, tietoisuuden ja arvostukset keskiluokkaiseen yliopistomaailmaan. Pohdin erityisesti, miten luokkatausta näkyy siinä, kuinka naiset asettautuvat yliopistoon ja rakentavat omaa paikkaansa sekä sitä, kuinka luokkatausta, intersektionaalisesti sukupuoleen limittyen, konkretisoituu työn tekemisen ja yliopistossa olemisen tavoissa.

Tutkin elettyä luokkaa yliopiston arjessa työläistaustaisten yliopisto-opettajien kokemana. Aineisto on tuotettu feministisen tutkimuksen piirissä kehittelystä kollektiivisella muistelutyömenetelmällä, jossa sama ryhmä kokoontuu yhteen muistelemaan useita kertoja. Tutkimuksessani oli yhteensä 12 vuosien 1952–1982 välillä syntyneitä naisia, tutkija mukaan lukien. Naiset ovat tehneet elämänpolullisen irtioton työväenluokkaisesta elämäntavan mallista ja ovat sukunsa ensimmäisiä – ja osa ainoita – akateemisen tutkinnon suorittaneita. Sosiologi Allison Hurst (2010) on tutkinut työläistaustaisia yliopisto-opiskelijoita ja jakanut nämä kolmeen ryhmään: 1) lojalisteihin, jotka ovat vahvasti sitoutuneita omiin juuriinsa, 2) kapinallisiin, jotka ottavat etäisyyttä taustaansa ja juhlistavat keskiluokkaisuutta sekä 3) kaksoisagentteihin, jotka liikkuvat molemmissa maailmoissa. Tutkimukseni opettajanaiset edustavat lähinnä kaksoisagentteja, vaikka he eivät muodosta kaikilta osin yhtä yhtenäistä ryhmää. He eivät kuitenkaan ole tehneet tietoista irtiottoa taustastaan vaan ilmentävät puheisaan kulttuurista välitilaa, jossa jalat ovat molemmissa maailmoissa (myös Maguire 1997, 87–88 Mahony & Zmroczek 1997, 1–3). Naiset ovat työskennelleet yliopistossa vajaan vuodesta useaan kymmeneen vuoteen. Aineisto on tuotettu kevätkesällä 2017.

Keskiluokkaisuuden normi ja risteävät maailmat

Yliopistomaailma ja akateeminen kulttuuri rakentuvat historiallisesti keskiyläluokkaiselle kulttuurille ja maskuliiniselle rationaliteetille (esim. Bourdieu & Wacquant 1992; Julkunen 2004). Yhtä lailla akateemisen toimijuuden reunaehdot kytkeytyvät ilmeisellä tavalla yhä keskiluokkaisuuteen (Ojala 2011, 301). Keskiluokkainen hegemoninen normisto konkretisoituu esimerkiksi siinä, millainen akateemisessa maailmassa toimivan yksilön tulisi olla tai minkälaisen hänen oletetaan itsestäänselvästi olevan sekä mitä hänen tulisi arvostaa ja tavoitella, kuten olla suuntautunut fyysisen tekemisen sijaan sanojen maailmaan, olla kilpailuhenkinen ja tavoitella uranousua. Ongelmallista keskiluokkaisen valkoisen miehen normissa on, että se edustaa neutraliteettia ja näyttää niin sanotusti luonnolliselta ja itsestäänselvältä (Maguire 1997, 98). Luokan merkityksellisyyttä yliopistossa on hankala havaita, koska keskiluokan kulttuuri on itsestäänselvyysien lailla rakentunut osaksi yliopiston institutionaalisia ja kulttuurisia käytäntöjä (Vuorikoski 2011, 288).

Kuten brittiläinen sosiologi Beverley Skeggs (2004, 153) toteaa: työläiskulttuuri ei edusta yhteiskunnassa tai yliopistossa kulttuurista normia vaan arvo- ja merkitysjärjestelmää, joka ei ole tunnustettu tai arvostettu hallitsevassa symbolitaloudessa. Työläiskulttuurin piirissä opitulla kodin perinnöllä – erilaiset arvot, hyveet, käytännöt, elämänmuoto – voi olla yksilölle käyttöarvoa mutta ei vaihtoarvoa yliopistomaailmassa (Maguire 1997, 432; Skeggs 2014, 150, 155). Työläiskulttuuri tunnustetaan joko puutteina (esimerkiksi kulttuurisissa resursseissa) tai vääränlaisuutena. Esimerkiksi käsitykset kunniallisesta, tavoiteltavasta työstä ovat erilaiset. Työläiskulttuurissa

ihmisen arvoa ja kunniallisuutta määritetään ensisijaisesti ruumiillisen työn, työn hyödyllisyyden, työntekijän ahkeruuden sekä käsien kätevyys, ei lukeneisuuden, sanojen maailmaan uppoutumisen tai akateemisen kunnianhimon perusteella (Käyhkö 2017, 17).

Vaikka työläisperheitä on monenlaisia, maailmasta toiseen siirtyvä yksilö voi havaita kulttuurisen epäjatkuvuuden kodin arvostusten ja käytäntöjen sekä akateemisen maailman välillä. Maailmojen rationaliteetit – tavat olla ja toimia – rakentuvat toisin. Oman lisäkerroksensa risteäviin arvostuksiin ja ideaaleihin tuo kilpailulle rakentuva ja akateemista kapitalismia ilmentävä markkinaorientoitunut uusliberaali yliopisto, jossa sivuutetaan yksilöiden asemia ja mahdollisuuksia rakentavat erilaiset erot, kuten luokka- ja sukupuolierot. (Fleming 2021; Gill 2010; Slaughter & Leslie 1997; Ylijoki 2014, 2019.) Siitä huolimatta, että luokkaan ja sukupuoleen liittyvät rakenteelliset eriarvoisuudet ohitetaan kilpailun läpäisemässä uusliberaalissa yliopistossa, omaa akateemisuutta tulisi tehdä oikein ja haluta oikeita asioita tavalla, joka edesauttaa yksilön asemaa akateemisessa kilvassa. Osa tätä oikein tekemistä on luokan (ja sukupuolen) oikein tekeminen. (ks. Lund 2015; Sondergaard 2005, 190–191.)

Luokkaeriarvoisuus operoi yliopistossa tekemällä työläistaustaiset subjektiviteetit patologisiksi (Lawler 1999, 5). Työläistaustaisten yksilöiden yliopistokoulutus mielletäänkin julkilausumattomasti uudelleen sosialisatioksi, sisäiseksi ja ulkoiseksi muodonmuutokseksi, jossa itseä luodaan uudestaan (esim. Clancy 1997, 48–49; Walkerdine 2003, 244–245). Tämä tarkoittaa painetta luopua omista juurista, poisoppia vanhasta, että voisi käydä keskiluokkaisesta yksilöstä (hooks 1989b, 78, 263; Warnock 2016, 34). Luokka yksilön minuuteen kaivertuneena kysymyksenä ei kuitenkaan menetä yhtäkkiä merkitystään, vaikka yksilö hankkii koulutuksellista pääomaa ja toimii akateemisessa maailmassa.

Tyypillistä työläistaustaisille akateemisille on kokemus kulttuurisessa välitilassa elämisestä, jossa yksilö kokee kuuluvansa yhtä aikaa kahteen maailmaan. Työläistaustaisen, akateemisesti koulutetun naisen identiteetti on tyypillisesti eräänlainen diasporaidentiteetti, jossa eri maailmat ovat limittyneesti läsnä (myös Kuhn 2002, 1, 4, 120). Bell hooks (1989a, 16) puhuu moniäänisyydestä yksilössä. Useat tutkijat ovatkin kritisoineet keskiluokkaista ja maskuliinista oletusta siitä, että työläistaustaisen yksilön – etenkin naisen – yliopistokouluttautumisen taustalla olisi välineellinen pyrkimys sosiaaliseen liikkuvuuteen; halu paeta taustaansa ja tulla keskiluokkaiseksi (esim. hooks 1989b, 15, 267; Lehmann 2009). Arkisessa puheessa ja mediakeskusteluissa tätä keskiluokkaista oletusta ilmentävät metaforiset ilmaisut, joissa vaatimattomista lähtökohdista tuleva yksilö ”kiipeää tikapuita ylöspäin” tai ”ponnistaa kouluttautumalla korkeammalle”. Ilmaisut kuvastavat maailmojen hierarkkista eroa, ylemmyyttä ja alemmuutta.

Useat feministiluokkatutkijat, kuten Valerie Hey (2003, 322) ja Lois McNay (2004) ovat kritisoineet perinteistä maskuliinista luokkateoretisointia siitä, että siinä on ohitettu luokka elettyinä ja intiiminä, koko elämänkentän lävistävänä kysymyksenä. Tietoa tarvitaan myös siitä, kuinka luokkaa eletään: millaista mielenmaisemaa ja arkista

toimintaa se tuottaa (Reay 2005, 912–913). Kiinnitänkin luokkatarkasteluni kulttuurintutkimukselliseen, feministiseen keskusteluun. Ymmärrän luokan paitsi sosiaalisena ja kulttuurisena rakenteena, eriävinä arvostuksina, kulttuurisina käytäntöinä ja elämismaailmoina, myös psykososiaalisena, minuutta rakentavana kysymyksenä (esim. Hey 2003; Walkerdine, Lucey & Melody 2001). Kasvaminen tietyn kulttuurin jäseneksi on kyseisen kulttuurin arvostusten ja maailmassa olemisen tapojen oppimista. Kasvuympäristö muovaa sitä, keitä meistä tulee: millaisena näemme maailman ja oman paikkamme siinä (esim. Sayer 2005, 1–2; Steedman 1986). Luokka muotoilee sosiaalisen ja kulttuurisen kautta psyykeä, kerrostunutta käsitystä itsestä (Skeggs 2014; Walkerdine 2003, 237). Kannamme elämänhistoriaamme ja kaikkea sitä, millä meidät on kyllästetty, mukanamme läpi elämämme (Steedman 1986).

Kollektiivinen muistelutyömenetelmä

Lähestyn elettyä luokkaa muistelutyömenetelmän avulla. Menetelmä on vaihtoehtoinen feministinen tapa tehdä tutkimusta, jossa muistot, eletyt kokemukset ja tunteet nähdään itsessään arvokkaana tietona, sillä ne muotoilevat sisäistä maailmaamme ja tekemisiämme (Kuhn 2002, 159, 161). Menetelmässä lähdetään liikkeelle teorian sijaan eletystä elämästä. Taustalla on menetelmän kehittäjän, saksalaisen Frigga Haugin näkemys siitä, että elämästä ja arjesta irrallinen, turhan steriili mieskeskeinen yhteiskuntateoria on (erityisesti aiemmin) peittonut alleen naisten arkiset kokemukset (Haug 2016, 228). Muistelutyön juuret ovat feministisissä tietoisuudennostatusryhmissä, joissa naiset kokoontuivat analysoimaan yhdessä omia arkisia kokemuksiaan (Haug ym. 1987, 39). Menetelmän tavoitteena on kokemuksia analysoimalla tehdä näkyviksi (usein nimenomaan naisia yhdistäviä) rakenteelliseen vallankäyttöön liittyviä kysymyksiä, joiden heijastumat helposti yksilöllistetään (Haug ym. 1987). 1980-luvulla kehiteltyä muistelumenetelmää on sovellettu monin tavoin (tarkemmin Käyhkö 2021). Yhteistä eri sovelluksille on aineiston kollektiivinen tuottaminen ryhmässä muistellen: joko kirjoittaen ja keskustellen tai ainoastaan puhuen. Tutkimuksessani keskityttiin ryhmässä keskustellen jaettuihin muistoihin. Oma sovellukseni onkin omanlaisensa muistelutyön ja suullisen elämäkerran sovellus (ks. Koski & Tedre 2003; menetelmästä ja toteutuksesta tarkemmin Käyhkö 2020).

Kokoamassani kahdessa 5–6 naisen ryhmässä oli muistelemassa yhteensä kymmenen naista, tutkija mukaan lukien. Muistelu tapahtui niin, että jokaiselle ryhmän jäsenelle oli varattu omassa ryhmässä oma muistelukerta, jonka aluksi hän sai vapaasti tutkimuksen kokonaisidean puitteissa kertoa omia merkityksellisiä kokemuksia asioita ilman keskeytyksiä tai kysymysten esittämistä. Kokemuskerronnan kehiksenä toimi orientoivassa alkutapaamisessa naisille esittämäni väljä tutkimusidea luokan kokemuksista yliopisto(työ)n arjessa. Olennaista on, että muistelu on aina etukäteen hyvin valmisteltu. Alkumuistelut kestivät 40–75 minuuttia. Alkumuistelun jäl-

keen jatkoimme keskustelua yhdessä ryhmäkeskustelun kaltaisesta asioista, jotka olivat aktivoituneet ryhmäläisten mielissä alkumuistelua kuunnellessa. Menetelmässä tutkijan rooli on erityinen. Tutkija ei haastattele, jaa puheenvuoroja tai ohjaa keskustelun kulkua vaan toimii yhtenä muistelijoista. Tämä liittyy feministisen tutkimuksen pyrkimykseen purkaa hierarkkisia tutkija-tutkittava -asetelmia sekä rakentaa luottamuksen ja vastavuoroisuuden ilmapiiriä. Omat muistoni ovat siis osa aineistoa.

Muistelu koostui oman elämän tarkastelusta menneessä, tässä hetkessä ja osin tulevassakin esittämäni tutkimusidean puitteissa. Muisteleminen voidaan nähdä kokemusten yleisölle ääneen puhumisena, jossa naiset toimivat oman elämänsä arkeologeina (Davies & Gannon 2006, 145). Olennaista muistojen kertomisessa ei ole se, muistetaanko ne oikein, vaan se, että ne ylipäänsä muistetaan, koska niissä on jotain merkityksellistä (Crawford, Kippax, Onyx, Gault & Benton 1992, 38; Haug ym. 1987, 50). Menetelmän eräs vahvuus on, että sen avulla voi nousta esiin latenteja muistoja; asioista, joita ei muistaisi ilman muiden muistojen kuuntelemista. Kuunnellessaan muita voi myös ymmärtää omaa tarinaa uudella tapaa, kuten, kuinka yhteiskunnan rakenteet muotoilevat ihmisten ainutlaatuisilta vaikuttavia kokemuksia. Muistelutyö on kollektiivinen ja erityisellä tavalla vuorovaikutuksellinen tiedon tuottamisen tapa, jossa merkityksellistä on myös ryhmän mukanaan tuoma vertaisuuden voima.

Välillä oli sellanen surullinen olo [kun kuunteli toisten tarinoita] ja vähän haikeekin olo ja pitkän aikaa toisten tarinat pyöri mielessä. Niitä toisten tarinoita kuunnellessa tuli kauhee myötätunnon puuska ja semmonen ymmärtävä olo. Sit myötätunto alkoi jotenkin kääntyä itseenkin. Ei oo niin julma tai niin kriittinen oman elämänhistorian käänteitä kohtaan. Että kun aiemmin on ajatellut, että joku tapahtuma on mennyt kuin mennyt vaan sen takia [epätoivottavalla tavalla] koska ite ei ollu tarpeeks vahva tai reipas tai sitkeä.

Ryhmät kokoontuivat muistelemaan yhteensä 11 kertaa. Muistelukerrat kestivät keskimäärin 2,5 tuntia. Ennen muistelun aloittamista kokoonnuimme yhteen, jolloin kerroin tutkimusideastani ja metodista. Muisteluosuuden jälkeen kokoonnuimme vielä kerran yhteen jakamaan kokemuksia muistelusta. Ryhmämuistelujen lisäksi tein kaksi muisteluhaastattelua, sillä kaikki naiset eivät pystyneet osallistumaan ryhmämuisteluihin. Litteroitua aineistoa on kaikkineen 32 tuntia. Kolme ryhmäin osallistuneista naisista kirjoitti muistelun ohessa kokemuksiaan myös vihkoon.

Hain tutkimukseen työläistaustaisia Itä-Suomen yliopistossa, Joensuun kampuksella työskenteleviä yliopisto-opettajia ja yliopistonlehtoreita. Halusin mukaan urapolun keskivaiheilla olevia naisia. Koska tutkin luokkaa elettyinä, kokemuksellisenä kysymyksenä, en asettanut erityisiä kriteereitä työläistaustalle. Keskeistä taustan määrittelyssä oli naisten oma kokemus; itsensä identifioiminen työläistaustaiseksi. Käytännössä tätä määriteltiin vanhempien koulutuksen ja ammattiaseman perusteella. Naisten vanhemmissa on perinteisissä työläisasemissa olevia tai olleita – isät esimerkiksi metsureina ja maalareina, äidit siivoojina tai tehdastyössä – mutta jou-

kossa on myös käsityöläisiä, pienviljelijöitä ja joitain itseoppineita, itsensä työllistäviä yksinyrittäjiä. Heitä yhdistävät niukka koulutus ja ruumiilliset työtehtävät. Naisista noin puolella on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Toinen puoli edustaa akateemista prekariaattia. Heistä milteipä kaikki ovat työskennelleet yliopistossa kuitenkin jo vuosia. Tunnistamisen estämiseksi en kerro naisten oppiaineita tai tiedekuntia enkä myöskään käytä pseudonyymejä.

Aineiston analysoimisessa olen soveltanut aineistolähtöistä dialogista tematisointia (Koski 2011). Olen lähtenyt muistelutyömenetelmälle ominaisesti rakentamaan analyysia ”alhaalta ylös” naisten luokkakokemuksista. Artikkelini on osa laajempaa tutkimusta, jossa koko aineiston ensimmäisellä lukukerralla hahmottelin itselleni kokonaiskuvaa siitä, mistä kaikesta naiset puhuvat, kun he puhuvat luokasta. Tämän pohjalta hahmottelin artikkeli-ideoita ja kysymyksiä, joihin aineisto antaa vastauksen. Tätä analyysia aloin työstää kahden eri kulttuurisen maailman yhdistämisen idean ympärille. Aineiston toisen tarkemman lukukierroksen aikana etenin artikkelia rakentavan idean kirkastamiseen, aineiston tarkempaan temaattiseen jäsentelyyn sekä käsitekehikon rakentamiseen. Analyysi ja tulkinnat ovat rakentuneet aineiston, tutkijan ja tutkimuskirjallisuuden keskinäisessä vuoropuhelussa. Omaa osuuttani analyysissa pyrin supistamaan muistelemalla ryhmissä viimeisenä sekä analysoimalla omat muisteluosuuteni viimeisenä. Tutkimuksen naiset ovat saaneet kommentoida käsikirjoitusta ennen julkaisua.

Noususta ja kilpailusta kieltäytyminen – ”ei tule proffaa”

Luokka on läsnä siinä, mitä me arvostamme ja kuinka määrittelemme oman paikkamme yhteiskunnassa (Sayer 2005, 22). Luokka on läsnä yhtä lailla siinä, kuinka tutkimuksen naiset asettuvat yliopistoon, joka on hierarkkinen, yksilökeskeiseen keskiluokkaiseen uranousuajatteluun ja maskuliiniselle kilpailullisuudelle rakentuva instituutio (Savage 2000, 32, 84, 139; Warnock 2016, 34). Naiset tunnistavat kentän uranousun tavoittelemisen ideaalin – että olisi pyrittävä ylöspäin – mutta toteavat, että heillä ei ole halua (eikä taitoa) pelata tätä peliä. Naiset pääsääntöisesti irtisanoutuvat ankarimmasta akateemisesta kilpailusta ja statuskamppailuista. Naisten perheissä tai suvuissa ei ole ollut mallia tai työntöä tähän.

Minua ei voisi vähempää kiinnostaa valtataistelut akateemisten meriittien suhteen. Mähän en ihaile sitä [professorin] ammattia enkä nimikettä. [...] Antaa niitten muiden luulla. Mun puolesta niitä nimikkeitä ja asemia voi antaa haalia niitten, jotka niitä haluaa. Ihmisarvo ei rakennu koulutukselle ja titteleille.

Tää ei oo kuitenkaan se, mitä mä oon elämälleni suunnitellut, et mä en ajattele tätä minään urana.

Sosiaalista nousua en oo miettiny, ja halveksin oikeestaan koko ajatusta ja niitä ihmisiä, jotka tavoittelee sosiaalista nousua.

Työläiskulttuurissa opetettu tapa olla maailmassa ei rakennu uraorientoituneisuudelle, kilpailulliselle yksilöajattelulle tai titteleille (esim. Hoskins 2010, 137; Reay 2018, 532). Sen sijaan tyypillistä – erityisesti työläistaustaisille naisille – on, että itsensä ei ole lupa pitää melua tai tehdä numeroa. Akateemisen maailman yhä tihentyvä kilpailukulttuuri koetaan raskaana ja pyrkimys muiden yläpuolelle asettautumisesta itselle vieraana. Naiset puhuvat yliopistohierarkian hallinnollisessa keskikastissa olemisesta enimmäkseen valintana. Vertikaalista etenemistä tärkeämmäksi ura-termiä kaihtavat naiset nostavat mielekkään työn arjen, toimeentulon, työrauhan joutavaksi koetulta kisailulta ja valtapeleiltä. He pyrkivät kehittämään itseään ja osaamistaan horisontaalisesti.

Statuskisa ei kiinnosta yhtään. En halua kilpailla enkä muutenkaan oo kilpailuhenkinen. Ajatus uran tekemisestä on kauheen vieras. Nää mielenkiintoiset sisällöt ja tehtävät on se juttu, mikä saa pysymään tässä työssä. [...] Se työn sisällöllinen mielekkyys on tärkeätä.

[Professorit] keskenään tappelee ja riitelee, niin ei mitenkään hirveen houkutteleva myöskään se malli, että noihin kekkereihin mun pitäs päästä. Pitäis koko ajan omaa arvoa siellä pitämässä jotenki kai pystyssä.

Valintapuheesta huolimatta naisten puheissa on havaittavissa paitsi työväenluokasta naistapaisuutta, myös luokkaan sidottua sisäistettyä alemmuutta. Sisäistetyn alemmuuden käsite kuvaa sitä, kuinka työläistaustaiset yksilöt oppivat pitämään omat päämääränsä eli sen, mikä on minunlaiselleni mahdollista, vaatimattomina (Bourdieu & Wacquant 1995, 161; Kuhn 2002, 116). Määrittämällä itselle ajateltavissa olevaa paikkaa sosiaalisessa hierarkiassa he usein samalla rajaavat itse omaa liikkumatilaansa ja mahdollisuuksiaan. ”Tosi vaikee ajatella, että jotain jotenkin kuuluis mulle, että tää on just tätä [omaa ajattelua] että mä olen ihan sattumalta tännekin [yliopistoon] joutunut tai päässyt ja hyvää hyvyttään ovat minut tänne töihin ottaneet.” Sisäistetty alemmuus liittyy siihen, kuinka työläistaustaiset naiset ovat usein sisäistäneet yhteiskunnan eriarvoistavat rakenteet ja oppineet kyseenalaistamaan omat kykynsä (Walkerline ym. 2001, 179–180). Tämä näkyy myös siinä, kuinka akateeminen maailma ei ole ollut tutkimukseni naisille paikka, johon he olivat itseään alun perin kuvitelleet tai sovitelleet suunnitelmissaan (Käyhkö 2020, 22).

Tyypillistä työläisperheessä tapahtuvalle sosialisatiolle on, että itsestä ei sovi luulla liikoja. Joillekin tutkimuksen naisista, jotka ovat kasvaneet perheissä, joissa

on epäluottamusta akateemista maailmaa kohtaan, tehdään yhä tiettäväksi heille sopiva paikka. Liian pitkälle kouluttautuminen ymmärretään helposti vertaisuuden kiistämisenä ja juurien pettämisenä (Käyhkö 2017). Tämä on esimerkki siitä, kuinka elämäkulullisen irtioton tehneet naiset voivat joutua läpi elämän sovitteluun eri arvostuksin toimivia maailmoja yhteen.

[...] sen jälkeen kun olin väitellyt ni kotipuolella käydessä äitini uusi kumppani otti asiakseen, että saanko kuule puhua. Ihmettelin että mikäs tää nyt on, ni hän erikseen piti minulle puhuttelun siitä, että minun ei pitäisi kuvitella olevani jotaki sen takia että mä oon väitelly, että luuletko sinä olevasi jotenki hienempi ku me [...] ku mä olin tehnyt ison työn ja oli kauheen ylpeä ja onnellinen [vaikka asiasta ei puhuttu], ni sitte se tehty työ mitätöitiin, se tulkittiin että [ääni murtuu] onki leuhka ja yrittää olla parempi kun muut. Sitä puhuttelua kesti aika pitkään ja se tuli hyvin selväksi, et en ole mitään ja se lukeneisuus ei oo mitään ja se on täysin hyödytöntä ja se kirjaviisuus ei oo oikeeta tietoa – kaikki siis täydellisesti vaan tehtiin tyhjäksi tavallaan.

Sisäistetty alemmuus ja siihen liittyvä omien kykyjen perusteeton kyseenalaistaminen ilmenevät myös siinä, kuinka tarjolla oleviin mahdollisuuksiin ei uskalleta tarttua tai niihin tartutaan epäröiden ja verkalleen. Eräs naisista haki muistelun aikana poikkeuksellisesti professuuria, kuitenkin taustallensa ominaisesti epäröiden, että kelpaanko ja olenko riittävän hyvä.

[...] oon hakenu professuuria, mikä tuntuu aika isolta, pelottavalta asialta [...] ja se ajatus siitä, että miten osais olla semmonen, ku professorin pitäis olla. [...] tää tunne varmasti kytkeytyy just tähän taustaan, et en minä nyt oo riittävän hyvä noustakseni ikään ku ylemmälle portaalle. [...] Et on vaikee uskoo omiin kykyihin, vaikka toisaalta tietää, että osaa asioita, mut silti tuntuu, että ei oo riittävän hyvä. [...] Et sellanen ihminen, jolla ei oo tämmöstä [taustan] painolastia, jolla on voimakas kunnianhimo, ni varmaan etenee urallaan nopeemmin.

Myöhemmin tavatessamme ja professuurin saatuaan nainen kertoi professorirollin ajoittaisesta vieraudesta: ”Se en ollu minä joka semmosessa jakkupuvussa siellä [professoriesitelmän pitämistilaisuudessa professorin koetussa rooliasussa] käveli”. Olen aiemmassa samaiseen aineistoon pohjautuvassa artikkelissani tuonut esiin, kuinka tutkimukseni naisten puheessa toistuu oman akateemisen kyvykkyyden epäily: ovatko he täysin kompetentteja toimijoita vai huijareita ja ”feikki-akateemisia”, vaikka tietävät olevansa päteviä ja paikkansa ansainneita. (Käyhkö 2020.) Tämä ilmentää sitä, kuinka elämän myötä rakentuneet käsitykset itsestä ja itselle sopivasta paikasta muuttuvat hitaasti. Naiset ovat meritoituneet monin tavoin, mutta se on ta-

pahtunut tekemisten sivutuotteena ”vahingossa työn ohella” tai ”siinä sivussa intohimoisesta rakkaudesta lajiin”, ei aktiivisen tavoittelun lopputuotoksena.

Väärä tietoisuus

Naisia, jotka enimmäkseen kieltäytyvät ja epäröivät hakeutumasta hierarkkisesti ylempiin asemiin, yhdistää naistapaiseksi mielletty panostaminen tutkimustyötä vähempiarvoiseksi määrittäneeseen opetus- ja ohjaustyöhön (Jauhiainen 2011; Lund 2018, 9–10; Nikunen 2013). Myös esimerkiksi amerikkalaisissa tutkimuksissa (esim. Mazurek 2009; Ryan & Sackrey 1996) on havaittu, että työläistäustaiset yksilöt hakeutuvat töihin paitsi alemman statuksen yliopistoihin, myös opetusintensiivisiin tehtäviin. Keskusteluissa tuli selväksi, että kyse ei ole vain yliopiston sukupuolittuneesta työnjaosta, kuten usein yksioikoisesti ajatellaan, vaan myös luokasta. Opetus- ja ohjaustyö koetaan arvokkaana ja itselle merkityksellisenä työnä, jossa erityisesti luokkaan kytkeytyen vaatimattomista lähtökohdista tulevia opiskelijoita kohdattaessa heidän luokkataustansa toimii koettuna resurssina.

Kyllä aattelen, että tästä taustastani on ollu etua, ja se on resurssiki, josta voi olla ylpeä. Oma historia mun mielestä tukee erityisesti opiskelijaohjausta, eli kyllä mun on helppo ymmärtää, että minkä takia joittenki ihmisten on käytävä töissä opiskeluitten ohella tai tän tyyppisiä kysymyksiä. Sen ymmärtäminen, että mitä on pienitulosten elämänpiiri ja heidän aidot valinnanmahdollisuudet tilanteessa kun ei kultalusikka suussa ollakaan synnytty.

Naiset kokevat ymmärtävänsä keskiverto-opettajaa konkreettisemmin opiskelijoiden arkisia ongelmia, koska he ajattelevat omaavansa kokemuksellista kosketuspintaa niin sanotun oikean elämän ongelmiin. Erityisen herkkiä he mieltävät olevansa työläistäustaisten opiskelijoiden elämäntilanteille (myös Lehmann 2009; Tokarczyk & Fay 1993, 20). Omaa taustaa, omaa ajateltua tavallisuuttaan – sitä, että he ”eivät ole sen kummoisempia” ja että ”tie ei oo ollu liian silonen”, käytetään hyödyksi osana pedagogista työtä ja kohtaamisia (Reddin 2012, 75, 77–78). Amerikkalaisen Galen Reddinin (2012) tutkimuksen työläistäustaiset yliopisto-opettajamiehet nostivat samalla lailla luokkataustansa resurssiksi (myös Stricker 2011).

Mietin vaan, et miten vaikeeta sellasenko opiskelijan ois mennä semmosen ohjaajan luokse, joka pitäs todella suurta etäisyyttä, ja pitäs kirjottaa todistusta Kelalle. Missä tilanteessa opinnot on, eikä ehkä heruis myötätuntoo. Ihmiset, joilla ei oo itsellä kokemusta tai ei lähipiirissä oo tällasesta mielen-terveysongelmista kokemusta, ei monestikkaa ymmärrä, mistä siinä on kyse. Ku sitä on seurannu, ni tietää, et ei ihmiset huvikseen masennu esimerkiks.

Työläistaustaisten opettajanaisten pyrkimys kohtaamiseen, kynnysten alentamiseen sekä välittämisen etiikkaan ei määrity nyky-yliopiston yksilökeskeisessä, minäprojekteille ja tuottavalle aggressiivisuudelle rakentuvassa kulttuurissa tehtäväksi, josta saisi tunnustusta, vaikka se naisille itselleen on merkityksellinen omaa paikkaa yliopistossa rakentava tekijä (myös Naskali 2009; Reay 2000; Stricker 2011). Naisista useampi totesi, kuinka huolenpito-orientaation taustalla on myös tunne velvollisuudesta antaa jotakin takaisin; maksaa velkaa yhteiskunnalle, koska ovat saaneet aikoinaan itse mahdollisuuden koulututtautua yliopistossa (myös Hoskins 2010, 137; Reay 2003, 304–305).

Naiset tiedostavat olevansa väärällä tavalla akateemisia: omistautuvansa ja antavansa aikaa osin vääriin asioihin mittaamiseen keskittyvässä (ks. Muller 2018) nyky-yliopistossa. He kuitenkin korostavat omien arvojen mukaisen toiminnan tärkeyttä samalla naurahtaen, että passiivisella vastarinnalla ”ei häämötä akateeminen urapolku [vaikka tätä ei tavoitellakaan]” tai että ollaan ”katoavia hahmoja”.

Nyt mä oon väärällä tavalla akateeminen. Koska ku aatellaan, että se, mitä akateeminen ihminen on, ni sehä on tutkija. Se, mitä arvostetaan, on julkaeminen. Jos sä et tutki, ni sä et myöskään julkase. Jos sä et ehi kirjottaa, ni sä et julkase. Ja jos sä et julkase, ni mikä sä sit oot. Se on sellanen omituinen puoliloinen, joka nyt opettaa, ohjaa vähä jotaki ja puuhaa jotain muuta [mutta kuin tutkimukseen liittyviä tehtäviä].

Parhaiten näyttää menestyvän kyynärpäätaktiikalla, röyhkeydellä ja oman arvon tavoittelulla. En tunnista omiksi arvoiksi, en halua tehdä niin, tarvitsen arvojeni näköistä toimintaa.

Työläistaustaisten naisten toiminta muistuttaa tekemisen rationaliteetiltaan Hanna-Mari Ikosen (2018) tutkimuksen maaseudun pienyrittäjänaisia, joiden tekemisen keskiössä on toisista huolehtiminen, hiljainen puurtaminen ja paneutuen tekeminen. Niin pienyrittäjänaiesten kuin tutkimukseni naisten identiteetti on pikemmin työtä tekevän kuin tiettyssä asemassa olevan (Ikonen 2018). Tutkimukseni naiset myös tietoisesti asettuvat haastamaan yliopiston maskuliinista uusliberaalia ideologiaa, jossa yksilön arvoa määritetään entistä lujemmin itsensä kohottamisen kautta – teennäiseksi koetun brändäämisen sekä sukupuolittuneen ja luokkaistuneen rehentelykulttuurin pohjalta, jossa röyhkeys on moraalinen hyve ja oman haavoittuvuuden esille tuominen varottavaa (ks. Lund 2015, 2018; Pihlström 2021, 26–27; akateemisen kulttuurin pinnallistumisesta Fleming 2021; Kivistö & Pihlström 2018). “[...] kalatki on lämpimämpiä, kun ne immeiset [jotka osallistuvat tiukasti akateemisen pelin pelaamiseen]”.

Naisten halu olla ”inhimillinen ja ihminen”, olematta ”joku teflon” tai ”olla puke-matta itseään rautahaarniskaan sisintään suojellaakseen”, ilmentää paitsi yleisempää uusliberalistisen kulttuurin haastamista, myös naistapaisuutta sekä työväenluokkai-

sia arvoja ja vastanarratiiveja, joissa korostetaan aitoutta, suoruutta ja rehellisyyttä työväenluokkaisina moraalisisina hyveinä (Lamont 2000; Skeggs 2014, 63).

Mun pitää olla opiskelijoille muutakin kun yliopistonlehtori, siis semmonen hengetön, hajuton, mauton hahmo joka tekee, käyttää valtaa ja tekee ihmeellisiä perusteettomia ratkaisuja.

Nainen₁ [kertoo konfliktista opiskelijoiden kanssa kun kurssi peruuntui vanhemman kuoleman vuoksi]: "[...] ettekö te tajuu, että mä oon jonku tytär, mä oon jonkun sisko, mä oon jonkun vaimo, mä oon jonkun ystävä, et mä oon ihminen.

Nainen₂: Et muistus jotenki mieleen [opiskelijoille] että ei me nyt tänne tyhjästä olla kuin jotkut avaruusoliot [naurahtaa] laskeuduttu.

"Oikeaa työtä" ja tekemisen tuntua

Tutkimuksen naiset työskentelevät sanojen maailmassa. He ovat kuitenkin kasvaneet perheissä, joissa on työläisperheille ominaiseen tapaan uskottu käsillä tehtävään, ruumiilliseen työhön sekä arvostettu työn konkreettisuutta ja hyödyllisyyttä. Työläisperheitä on monenlaisia, mutta lukemista ja akateemista tietotyötä – kirjoituspöydän ääressä tapahtuvaa niin sanottua kynäpyörittelyä – ei ole aina katsottu hyvällä tai pidetty kunniallisena työnä, ennemminkin laiskotteluna ja ajanhukkana. Arvostusta perhepiirissä on saatu ennemmin kovasta työnteosta, riipeydestä tai käteivistä käsistä.

Kyllä se meidän perhepiirissä oikeeta työtä on se ruumiillinen työnteko ja sitkeys ja jaksaminen, että en mä tästä työnteosta varmaan mitään kiitosta, vaikka oon ihan hulluna tehny töitä työuupumukseen asti, ni oo saanu, mutta siitä sain kun siis nakkelin noi halot puuvajaan tosi tehokkaasti. Ja sitte ku mä olin purkkitehtaalla töissä aiemmin ni sitä arvosti kaikki, se oli ihan valtavan hienoo, johtuen siitä et mun ukkikin [oli töissä samalla tehtaalla]. Kyllä mä ylpee siitä oon että mä jaksan tehdä ruumiillista työtä ja osaan tehdä sitä [naurahtaa hiljaa].

Käsillä tekeminen oli sitä oikeaa, rehellistä työtä. Lukeneisuutta tämmösenä sivistyksenä ei meillä arvostettu. [...] ja sitä minunkin lukemista katottiin vähän pahalla silmällä ku se oli semmosta turhaa hommaa.

Yhtä lailla naisten puheissa konkretisoituvat luokkaistuneet käsitykset työstä, vaikka he itse eivät kiistä akateemisen työn arvoa. Eräs syy siihen, miksi useimmat naisista ovat tyytyväisiä nykyisellä paikallaan opetustehtävissä, on se, että opetta-

misesta saa työn tekemisen tunnun. Opetustyö mielletään konkreettisena ja hyödyllisenä niin sanottuna oikeana, rehellisenä työnä, joka tapahtuu rajatussa ajassa ja tilassa (myös Christopher 1995, 140). Opetukseen on konkreettisesti valmistauduttu ja paikalla on joukko, johon naiset toivovat jättävänsä jälkiä, joista on hyötyä elämässä myös luokkahuoneen ulkopuolella (myös hooks 2007, 202, 268–269, 281).

Et sillä ettii sitä omaa paikkaa, tai määrittelee sitä omaa paikkaansa, et on jotenki hyödyllinen. Et semmonen kauhee hyödyllisyyden ja konkretian tarve, että tulisko se sen opetustyön kautta. Ja sit tulee myöski se tunne, että on tehny oikeesti, et sillon ku tekee opetustyötä ja valmistelee, niin tulee usein se tunne, et on oikeesti tehny jotain, toisin ku jos lukee, niin sit on monesti semmonen olo, että no tässä nyt vaan jotain puuhastellaan ja lueskellaan, et se ei tunnu työltä, että näkyskö se tausta siinä?

[...] että voi asiantuntijana olla vuorovaikutuksessa ja saada irti opiskelijoista jotain ja kenties heille jakaa jotain, ni sehän on ihan valtavan hieno kokemus.

Naiset osallistuvat yliopiston vaateiden mukaan kunnianhimoisesti myös tutkimustyön tekemiseen. Silti moni naisista kertoo, kuinka heillä on tai on ollut vaikeuksia asettua tutkimustyöhön tai identifioida itseään tutkijaksi, koska sitä on ollut vaikea mieltää etenkin työuran alussa oikeaksi työksi. Tutkimustyö etenee hitaasti, työn jälki ei näy heti eikä lukeminen, ajattelu tai hidas tekstin tuottaminen istumisineen tunnu kunnialliselta työltä vaan puuhastelulta, joka on tuottanut syyllistä olotilaa, koska ”pitää saada jotain konkreettista ja hyödyllistä aikaiseksi” (myös Christopher 1995, 140). Muutama naisista käytti tutkimustyöstä ilmaisua epätyö.

N1:[kuvaa yliopisto-opettajan arkea] Ja mä olin aivan silleen [ensimmäisten työpäivien jälkeen] että toivottavasti kukaan ei nyt huomaa tätä, että tälleenki voi, et mie oon muka tehny työpäivän tälleen [joku muu nauraa]. [...] ni siis semmonen että ei tää voi mennä läpi, että tää olis työtä.

N2: Semmonen huijauskuvio tässä elää, että tekeekö tässä muka työtä, josta vielä maksetaankin. [naurua]

Tutkimustyö on mulle hankala, tai mä oon enemmän epävarma mun osamisesta tutkimustyön osalta. Niin vois ajatella että sillä on juuret myös siellä mitä mie aattelen et mitä se oikeenlainen työnteko on. Eli pitkän tutkijanuran aikana kuitenkin oon sitä tehny vuosikausia, ni mulla oli kamala tunne siitä että mä en oo saanu mitään aikaan. Siis aika monen työpäivän jälkeen joutuu toteamaan, ettei oo saanu mitään konkreettista aikaan. Mä olin todellaki syvissä vesissä [erityisesti aiemmin] sen asian kanssa.

Luokkataustasta ja työn tekemisestä puhuttaessa naiset nostavat esiin milteipä poikkeuksetta sen, kuinka he ovat saaneet kodin perintönä velvollisuudentuntisuuden sekä vahvan työmoraalin ja selviytymisen eetoksen (myös Lehmann 2009, 639–640). Kova työnteko on työväenluokan perinteinen itsearvostuksen lähde ja moraalinen hyve (Lamont 2000), josta myös naiset ovat saaneet hyväksyviä katseita jo lapsuudenperheessä. Tehdyn työn määrä on kertonut ihmisen arvosta. Toimettomana ei ole yhäkään lupa olla.

Nainen1: Jos ei mitään muuta [tekemistä ole], ni aina voi kerätä kiviä pellolta. [...]

Nainen2: Se paikka, mistä mun isä on kotosin, niin siellä on kivistä raivattu pelлот, ja siellä on peltojen välissä valtavat kivikasat.

Nainen3: Eiköhän lähetä hommiin. [yhteistä naurua]

Joku semmonen [vaade oli perheessä], et täytys koko ajan olla ahkera ja tehdä kauheesti. ”Ei maailma laiskoja elätä”, oli äidin lempisananparsa.

Työväenluokkaiset moraaliset hyveet, kuten työteliäisyys, sitkeys sekä se, että hommia ei jätetä kesken, on koettu resurssiksi ja selviytymiskeinoksi jo opiskeluvaiheessa (myös Lehmann 2009; Vuorikoski 2011, 290). Näiden avulla naiset ovat myös kompensoineet koettuja puutteita kulttuurisissa resursseissa. Tiukka työmoraali on ollut koettu keino lunastaa ja oikeuttaa olemisensa yliopistossa sekä keino olla paljastumatta huijarituntemuksista huolimatta yliopistoon kuulumattomaksi (ks. Käyhkö 2014, 172; 2020). Sillä, että työt on haluttu tehdä käsityöläisen perusteellisella otteella (Sennett 2008) – työlle omistautuen, huolella ja ylpeydellä – on ollut kääntöpuolensa: osa on tehnyt töitä uupumukseen saakka, sillä akateemisen kynätyöläisen¹ pöytä ei ole koskaan puhdas.

Resursseina vieraan katse ja suoruus

Akateemisen maailman keskiluokkaisena oletuksena on, että työläistaustaisen yksilön tulee akateemisessa maailmassa pärjätäkseen pyyhkiä itsestään pois oma taustakulttuuri ja katkaista juuret. Elämä kahdessa maailmassa ja kulttuurissa sekä yliopistossa koettu vieraus ovat muotoutuneet myös resurssiksi (myös Ahmed 2017, 12). Kahdessa maailmassa eläminen on tuottanut kaksoistietoisuuden, kahdenlaiset linssit katsoa maailmaa (myös Mahony & Zmroczek 1997, 5). Kokemus siitä, että on samanaikaisesti sisä- ja ulkopuolinen, että on osa yliopistoyhteisöä mutta omaa samalla sivullisen katseen, tekee yksilön tarkkanäköiseksi sekä herkäksi havaitsemaan asioita, joita muut eivät välttämättä näe tai tunne (Bourdieu & Wacquant 1995, 249–250). Tätä erityistä (tarkkailija)positiota on hyödynnetty erityisesti tutkimuksen tekemisessä.

¹ Kynätyöläinen on jo edesmenneen kirjailija Hanna Haurun (2021) kaunokirjallisesta teoksesta ”Viimeinen vuosi”, (s. 116–117) lainattu termi.

Se on kans jännä, että vaikka on tutkinut aina itselle tosi arkisia asioita, niin niitä asioita on pidetty kauheen eksoottisina yliopistossa tai tutkimuspiireissä, että ai tällaista arkea. Et siinä näkyy kans se, et maailmat ovat erilaisia.

Kyl mä tunnistan, et mä oon kirjottanu sinne [väitöskirjaan] ihan hirveesti sellasii asioita jotka tulee omakohtasesta kokemisesta ilman et mä eksplisiit-
tisesti sitä kirjottaisin siellä ulos. Tähän tämmöseen, et sä tavallaan kirjatot
ittes johonki sellaseen, joka on siis kuitenkin oikeesti tieteellinen tutkimus,
onhan se väitöskirjaksikin hyväksytty, niin se...itsensä hyväksi käyttäminen
siinä tutkimuksen tekemisessä.

Työläistausta sulautettuna akateemiseen ymmärrykseen antaa naisille omanlaisensa position katsoa, nähdä, tietää, puhua ja kirjoittaa (Hey 1997, 146–147; Reddin 2012, 79–80). Moni naisista toi esiin harmistuksen niin sanotun oikean elämän (ongelmien), konkretian ja suoruuden poissaolosta yliopistossa. Luokkaakin pohtinut feministiteoreetikko bell hooks (1989b, 78) on todennut, että akateeminen maailma on irrallaan ja osin riisuttu arkisesta, eletystä elämästä ja ettei näiden maailmojen välillä ole riittävää dialogia. Maailmojen yhteen tuominen näkyy eri tavoin, tieteenalasta riippuen, naisten tutkimuksellisissa intresseissä ja tavassa tehdä tutkimusta. Monilla naisista tutkimuksellinen painotus on varsin empiirisissä, reaalisen todellisuuden kysymyksissä sekä teorian ja konkretian yhdistämisessä.

Et toi mun tutkimus, se on kyl semmonen konkreettisuontoinen, tai siis semmosta maanläheistä [ja osin fyysistäkin].

Nainen1: Se soveltaminen, se käytäntöhän on se pointsi, et jos sie et osaa soveltaa, et vaikka pystyt ulkoo siteeramaan sitä [naurahtaa] tai jotain mut et sä et pysty tekemään sillä yhtään mitään, ni sehän on ihan epäaitoa sontaa. [...] mä oon välil miettiny et jonain päivän mun pitäs kehata kysyy joltain, että ku ne on usein sellasii innokkait nuorii miehii jotka... näin. Niin et tajuuttekste oikeesti yhtään mitä te ite puhutte?

Nainen2: Tai tajuutteks te täst oikeesta elämästä mitään [naurahtaa]?

Myös opettamisesta puhuttaessa naiset korostivat teorian ja konkretian yhdistämisen, ymmärryksen rakentamisen merkitystä. Työläiskulttuurissa on perinteisesti arvostettu käytännön kyvykkyyttä ja arkijärkeä teoreettisen tiedon sijaan. Teorian on ajateltu olevan hyödyllistä, mikäli se auttaa asioiden suorittamisessa ja on sovellettavaa. (Willis 1984, 70–71, 116.) Naisten työläistausta näkyy siinä, kuinka he suhtautuvat kyseenalaistaen akateemisen maailman itsetarkoitukselliseksi koettuun yliviritettyyn teoreettisuuteen sekä tietoisien vaikeatajuiseen, abstraktiin kielenkäyttöön, naisten sanoin: ”käsitähöttöön”, ”käsitekikkailuun”, ”tyhjään puheeseen”, ”itse-tehostukseen” ja ”teoreettiseen mähkäämiseen”. Itsetarkoituksellinen teoreettisuus

ja ylenpalttinen ammattijargon nähdään elitistisenä ja maskuliinisena erottautumisena, jossa käsiä ei haluta sotkea kulttuurisissa hierarkioissa alempiarvoiseksi määritettyyn empiriaan (myös Christopher 1995, 139; hooks 2007, 109–110, 131–133, 139).

[...] sit on tyyppejä, jotka tekee sellasta maailmasta irrallaan olevaa filosofis-henkistä höpötystä. Ne tekstit on sellasia, et niis ei todella suomen sanaa oo, vaikka ne ois niin sanotusti [naurahtaen] suomeks kirjoitettu, ja sit se on sellasta sivistyssana, sivistyssana, sivistyssana. Niin se on ehkä se raja mulle, et jota mä en haluu ees ylittää. Et jos se tekee musta huonon akateemisen [että ei mene mukaan tähän], niin antaa olla. Koska se tuntuu niin keinotekoselta, lopullisesti elämästä vierautuneelta selittämiseltä.

Vaikka naiset ovat vuosien ja vuosikymmenten myötä sosiaalistuneet akateemisen maailman kielenkäyttöön, oppineet pelaamaan sanoilla ja tuottamaan niin halutessaan akateemista jargonia, alan erityiskieltä, heille on arvo sinänsä kirjoittaa yksinkertaisesti ja ymmärrettävästi akateemisten kirjoituskäytäntöjen puitteissa. Naiset toteavat, että he ovat kasvaneet kommunikaatioympäristössä, jossa on puhuttu suoraan ja käytännönläheisesti, ei keskitytty tulkitsemaan merkityksiä rivien välistä tai käymään polveilevia dialogeja (luokkaistuneista kielikoodeista ks. Bernstein 1990; myös Bourdieu & Wacquant 1995, 178–184).

Multa puuttuu kaunopuheisuus. Semmonen, kaikki se semmonen mitään-sanomaton höttö. [...] Ei me siellä [kotimaailmassa] lähetä ruotimaan pohjamutia myöten, et noo, ootkos ajatellut sitä ja tätä tästä näkökulmasta. Ei. Se asia on näin ja sit jatketaan touhuja.

Ei oo kyl ikinä ollu mitään tarvetta jotenki peitellä omaa taustaani, päinvastoin, ja sehän näkyy mul kielessä, esimerkiks, tavassa jolla mä puhun. Ja se on ollu tietoinen valinta, koska se on jotain sellasta mikä on mussa kiinni, ja silleen lähtemätöntä, et mä en oikeestaan haluakaan päästä siitä irti, et se on sit eri asia ku kirjottaa, et millä tavalla tavallaan itseään ilmaisee, mutta sillon kun puhuu ni sillon jotenki pyrkii pitämään siitä itsestään, omasta identiteetistään kiinni.

Akateeminen kielenkäyttö on eräs esimerkki yliopistomaailman luokkaelitimin vaalimisen ja luokkaeron korostamisen huomaamattomista tavoista. Sitä pidetään osana instituution harjoittamaa vallankäyttöä, jossa eri maailmojen ylemmyyttä ja alemmuutta tuotetaan hierarkkisten kulttuuristen dikotomioiden (kuten ruumis ja mieli, konkreetti ja abstrakti) kautta (Ahmed 2017, 8–11; Vuorikoski 2011, 276–277). Akateemiseen kielenkäyttöön naiset kytkevät myös akateemisen väen paikoin ylimieliseksi ja esineellistäväksi koetun suhtautumisen ihmisiin, joilla ei ole akateemista loppututkintoa. "[...] aina hyppii silmille ne kommentit siitä, että ei oo koulutusta

eivätkä osaa ees kirjottaa yhdyssanoja oikeen. Ihmisarvo rinnastetaan siihen, osataanko kirjottaa yhdyssanat vai ei.”

Vaikka naiset ovat rakentaneet omannäköistä elämää ja loitontuneet maailmasta, jossa he ovat kasvaneet, yliopistossa he asettuvat osin näkymättömästi edustamaan ja puolustamaan työväenluokkaisia arvoja ja ihmisiä sekä sotkemaan maailmoja yhteen. He ovat lojaaleja yliopistossa poissaolevaa, näkymätöntä ja toisarvoiseksi määrittävää työväenluokkaista maailmaa kohtaan siitä huolimatta, että osalla naisista suhde kotimaailmaan on kitkainen. Naiset kokevat tämän osin myös velvollisuudekseen, sillä heille etuoikeutettuina yksilöinä on kouluttautumisen myötä annettu valtuudet tietää, puhua ja kirjoittaa – nimetä maailmaa (ks. myös Skeggs 2014, 98–99).

Lopuksi: Hiljaista arkista anarkiaa

Olen tarkastellut edellä artikkelissa sitä, kuinka työläistaustaiset yliopisto-opettajat sovittavat yhteen työläistaustan ja keskiluokkaiselle, maskuliiniselle rationaliteetille perustuvan yliopistotyön. Vaikka luokka on nostettu takaisin tutkimukselliseen keskiöön, yhteiskunnassa ja yliopiston arjessa se on epämuodikas, vanhentuneena pidetty ja kiistetty – hiljennetty – kysymys. Jos vielä opiskelijoista puhuttaessa ymmärretään, että he tulevat yliopistoon erilaisista taustoista, opetus- ja tutkimushenkilökunnan kohdalla elää oletus, että olemme yhtä keskiluokkaa. Luokan merkitys ei kuitenkaan katoa kouluttautumisen ja akateemisen meritoitumisen myötä.

Vaikka naiset ovat olleet yliopistossa, monet jopa vuosikymmeniä, heidän tekemisissään ja valinnoissaan heijastuvat työväenluokkaiset arvostukset: luokan näkymätön perintö. Luokka sukupuoleen kiinnittyen on läsnä sisäistyneinä arvoina ja rakentuneina käsityksinä itsestä, itselle soveliaasta asemasta, tehtävistä sekä tekemisen tavoista. Luokka heijastuu siihen, kuinka naiset pääsääntöisesti irtisanoutuvat osallistumasta kiivaimpaan kilpaan kohti akateemista eliittiä, huipun representatiota. Naiset ottavat paikkansa opettajina yhdistäen työväenluokkaisen käsityksen kunniallisesta ja oikeasta työstä työn hyödyllisyyteen ja naistapaiseen hoivarationaliteettiin. Työläistaustaiset akateemiset naiset hakeutuvat yliopiston hierarkiassa niin sanotusti omille paikoilleen – luokkatausta ja sukupuoli huomioiden niin, ettei järjestystä sotketa liikaa.

Naiset kiinnittyvät tehtäviin, joista yliopisto ei erityisesti palkitse; tehtäviin, jotka jonkun on tehtävä mutta joista ei saa tunnustusta. Naiset haluavat yliopistomenestyjän ideaalin kannalta niin sanottuja vääriä asioita ja käyttävät aikansa vääriin tehtäviin (myös Langan & Morton 2009). Yksilöorientoituneessa uusliberalistisessa yliopistossa työväenluokkaiset arvostukset, kuten keskittyminen muihin, eivät edusta tavoiteltavaa normia vaan jotain vähemmän arvokasta (Skeggs 2011, 509). Keskiluokkaisesta normista katsottuna kilpailusta kieltäytyminen uranousulle rakentuvassa yliopistossa voidaan nähdä arveluttavana tyytymisenä tai jämähämämisenä (Koski

2019, 72; Käyhkö 2020). Tähän kiinnittyy osaltaan myös yliopistossa elävä luokkaeri-arvoisuus, jossa naiset työväenluokkaisilla ja feminiinisillä arvostuksillaan tuottavat osin alisteista asemaansa yliopiston hierarkkisissa järjestyksissä (vrt. Willis 1984).

Kyse ei ole siitä, että naiset eivät tietäisi, mitä heidän tulisi haluta. Itselle sopivaksi katsotun paikan rakentamisen rinnalla naiset myös asettuvat vastahankaan kiistäen hegemonisen keskiluokkaisen kulttuurin ja maskuliinisen uusliberalistisen ideologian, joissa olennaista ovat yksilö, kilpailu sekä hierarkkisten asetelmien ylläpitäminen (myös Skeggs & Loveday 2012). Työläistäustaisia akateemisia naisia tutkinut Diane Reay (2003) on todennut, että toisiin suuntautuva orientaatio voi olla eräänlainen vieraassa tai niin sanotusti väärässä paikassa olemiseen liittyvä kompromissi: keino, jossa yhtä aikaa säilytetään työläisidentiteettiä ja otetaan etäisyyttä siihen. Projektit, joissa yksilö asetetaan keskiöön, ovat olleet perinteisesti hyväksyttävämpiä miehille kuin naisille sekä enemmän keskiluokalle kuin työväenluokalle. (Reay 2003, 206.)

Naiset ovat samanaikaisesti akateemiseen maailmaan solahtaneita, yliopistotyölle omistautuneita, kuuliaisia arkisen työn tekijöitä sekä yliopistomaailmaan hiljaisesti vastakarvaan asettuvia. Naiset eivät tuota toiminnallaan näkyvää epäjärjystä tai häiriötä mutta pienillä arkisilla teoillaan – vastarintaisella toimijuudellaan – he haastavat akateemista elitismiä ja kapeaksi koettua keskiluokkaista, maskuliinista tapaa olla ihminen ja akateemisen kulttuurin pinnallistumista. Työläiskulttuurin arvot ovat läsnä tekemisen ja olemisen tavoissa sekä niissä ilmenevissä moraalisisissa hyveissä: hyödyllisyyden, konkretian, tasavertaisuuden, praktisuuden, inhimillisyyden, suoruuden sekä aitouden tähdentämisessä. Vaikka työläiskulttuurin arvoilla ei ole yliopistossa vaihtoarvoa, niillä on naisille käyttöarvoa niin opetus- kuin tutkimustyössä.

Liminaalisuus – kahden maailman välissä eläminen – tuottaa sen, että yksilö on molemmissa maailmoissa sivullisen asemassa. Tämän välitilan aikaan saaman hybridi-identiteetin tuottama herkkyys on nähty etuna, josta käsin voi nähdä toisin (Walsh 1997, 168). Sivussa oleminen ei vain aseta syrjään, vaan myös tuottaa vapautta ja mahdollisuuksia toimia toisin. Marginaalissa olemiseen liittyy samanaikaisesti alistumista ja vastarintaa, sopeutumista ja sopeutumattomuutta, väistämättömyyttä ja mahdollisuuksia. (Brunila & Isopahkala-Bouret 2014, 32–34.) Vieraassa maailmassa selviytyminen ja menestyminen voivat olla omanlaisensa protesti (Ahmed 2017, 237). Naisten arkinen vastarinta sekä ideaalien säröttäminen eivät silti mitätöi yliopiston luokkajärjystä.

Kouluttautuminen ja yliopistotyö eivät ole merkinneet naisille pakenemista omasta taustastaan vaan henkilökohtaista projektia, jonka sivutuotteena maailmat ovat eriytyneet (ks. myös Loveday 2015). Maailmojen ja minän jakautuminen tuottaa työläistäustaisille akateemisille naisille hiljaista sisäistä kamppailua sen suhteen, kuinka olla jatkuvassa muodonmuutoksessa mutta säilyttää itsestä olennainen (Hey 2003, 321). Tätä myös tämän tutkimuksen naiset pohtivat paljon, kun he puhuivat luokasta: keitä he ovat, ovat olleet, millaiseksi halutaan tai ei haluta tulla.

Luokka on myös emotionaalinen, kuulumiseen ja tunnesiteisiin liittyvä kysymys. Vaikka naiset ovat siirtyneet toisiin säännöin toimivaan maailmaan, he osoittavat lojaaliutta ja moraalista arvokkuutta työväenluokkaiselle kulttuurille ja sen maailman ihmisille. Havaittavissa on työväenluokalle tyypillisiä moraalisesti latautuneita vastanarratiiveja ja vastapuhetta (Lamont 2000) esimerkiksi liittyen akateemisen maailman koettuun teennäisyyteen, jolla tuotetaan arvokkuutta hierarkkisesti alemmaksi määrittäneeseen maailmaan. Luokkasuhteet ovat kulttuurisia erontekoja ja arvottamista sekä arjessa elettyjä herkästi haavoittavia kysymyksiä ylemmyydestä ja alemmuudesta, paremmuudesta ja huonommuudesta sekä kunniallisuudesta ja häpeästä (Lawler 1999, 5).

Yliopistossa naiset eivät tietoisesti piilottele tai peittele taustaansa. Toisaalta omaa taustaa ei myöskään tuoda erityisemmin esiin, koska siihen ei naisten kokeman perustella ole yliopistossa tilaa. Naisten itsensä kokema kuilu luokkataustan ja nykyisen luokka-aseman välillä ei tule muille näkyväksi, koska luokka verhoutuu keskiluokkaisuun tutkintotodistuksiin ja titteleihin; oletukseen siitä, että opetus- ja tutkimushenkilöstö on keskiluokkaista. Koska luokka ei näy keskiluokkaisista käyvistä naisista eikä luokan merkitystä yliopistossa tunnisteta, työläistaustaiset naiset tulevat nähdyiksi ensisijaisesti sukupuolensa kautta. Pelkkä sukupuolen tarkastelu kuitenkin verhoaa alle luokan. (Käyhkö 2020, 22.)

Myös kun uusliberaalissa nyky-yliopistossa puhutaan yritysmaailmasta lainattuna muotikäytäntönä (esim. Fleming 2021, 36) diversiteetistä eli moninaisuudesta, luokka sekä rakenteelliset (valta)kysymykset sivuutetaan. Keskusteluissa keskitytään ulospäin näkyvämpiin eroihin, kuten etnisyyteen, sukupuoleen, ikään ja kykyisyyteen sekä rakenteiden sijaan yksilöihin. Työläistaustaiset akateemiset naiset ovat yliopiston näkymätön ja hiljainen vähemmistö. Yliopiston näennäisen luokkaneutraaliuden, keskiluokkaisuusoletuksen ja homogeenisuusilluusion tilalle tulisi rakentaa kriittistä intersektionaalista ymmärrystä luokasta ja sen monikerroksisuudesta. Vaikka tutkintojen myötä yksilön sosiaalinen asema (objektiivinen luokka) muuttuu, elämän erilaisia muistijälkiä ei voi vain pyyhkiä pois tai jättää taakseen (Käyhkö 2020, 22). Luokka ei ole vain jotain yksilön ulkopuolella olevaa, objektiivisesti määritettävää, vaan myös elämän myötä yksilöön kerrostunutta, juurtunutta ja jota kannetaan mukana. Luokassa on kyse myös minuudesta. Maatuskanuken sisin on tiukassa, vaikka päälle rakennetaan uusia kerroksia kouluttautumisen ja elämän myötä.

Lähteet

- Ahmed, S. 2017. Living a feminist life. Durham: Duke University Press. <https://doi.org/10.1057/s41296-018-0199-2>
- Bernstein, B. 1990. The Structuring of pedagogic discourse. Volume IV: Class, codes and control. London: Routledge.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. 1995. Refleksiiviseen sosiologiaan. Suomenkielisen laitoksen ovat toimittaneet M. Sabour & M. A. Salo. Joensuu: Joensuu University Press.
- Brunila, K. & Isopahkala-Bouret, U. 2014. Marginaali säätelevänä ja tuottavana voimana. Teoksessa K. Brunila & U. Isopahkala-Bouret (toim.) Marginaalin voima! Helsinki: Kansanvalistusseura, 23–37.
- Christopher, R. 1995. A carpenter's daughter. Teoksessa C. L. B. Dews & C.L. Law (toim.) This fine place so far from home. Philadelphia: Temple University Press, 137–150.
- Clancy, K. 1997. Academic as anarchist: Working-class lives into middle-class culture. Teoksessa P. Mahony & C. Zmroczek (toim.) Class matters. Working-class women's perspectives on social class. London: Taylor & Francis, 44–52.
- Crawford, J., Kippax, S., Onyx, J., Gault, U. & Benton, P. 1992. Emotion and gender. Constructing meaning from memory. London: Sage.
- Davies, B. & Gannon, S. (toim.) 2006. Doing collective biography. Maidenhead: Open University Press.
- Essed, P. 2004. Cloning amongst professors: Normativities and imagined homogeneities. *NORA* 12 (2), 113–122. <https://doi.org/10.1080/08038740410004588>
- Fleming, P. 2021. Dark academia. How universities die. London: Pluto Press.
- Gill, R. 2010. Breaking the silence: The hidden injuries of neo-liberal academia. Teoksessa R. Flood, & R. Gill (toim.) Secrecy and silence in the research process: Feminist reflections. London: Routledge. <http://platform-hnu.nl/wp-content/uploads/2015/05/gill-breaking-the-silence-2.pdf>
- Haug, F. 2016. The politics of hope. Memory-work as a method to study the conduct of everyday life. Teoksessa E. Schraube & C. Höjholt (toim.): Psychology and the conduct of everyday life. London: Routledge, 226–240.
- Haug, F. and Others. 1987. Female sexualization. A collective work of memory. London: Verso.
- Hauru, H. 2021. Viimeinen vuosi. Helsinki: Like.
- Hey, V. 1997. Northern accent and southern comfort: Subjectivity and social class. Teoksessa P. Mahony & C. Zmroczek (toim.) Class matters. Working-class women's perspectives on social class. Taylor & Francis, London, 140–151.
- Hey, V. 2003. Joining the club? Academia and working-class femininities. *Gender and Education* 15 (3), 319–335. <https://doi.org/10.1080/09540250303863>
- hooks, b. 1989a. Choosing the margin as a space of radical openness. *Framework*, nro 36, 15–23.
- hooks, b. 1989b. Talking back. Thinking feminist, thinking Black. New York: Routledge.
- hooks, b. 2007. Vapauttava kasvatust. Suom. M. Vuorikoski & H. Rekola. Helsinki: Kansanvalistusseura.

- Hoskins, K. 2010. The price of success? The experiences of three senior working class female academics in the UK. *Women's Studies International Forum*. 33 (2), 134–140. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2009.12.003>
- Hurst, A. 2010. *The burden of academic success: Loyalists, renegades, and double agents*. Lanham: Lexington Books.
- Ikonen, H-M. 2018. "Sitä palkintoo ei ehkä koskaan tule": Toimijuuden tunnustus ja maaseudun yrittäjänaiset. *Sosiologia* 55 (2), 115–129.
- Jauhiainen, A. 2011. Opetustyö ja sukupuoli uusliberalistisessa yliopistossa. *Aikuiskasvatus* 31 (3), 164–173.
- Julkunen, R. 2004. *Hullua rakkautta ja sopimustohtoreita*. Jyväskylä: SoPhi.
- Kivistö, S. & Pihlström, S. 2018. *Sivistyksen puolustus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Koski, L. 2011. Teksteistä teemoiksi – dialoginen tematisointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat*. Helsinki: Johtamistaidon opisto, 126–149.
- Koski, L. 2019. Totuudesta rahaan – yliopiston uusi moraalinen järjestys. Teoksessa K. Filander, M. Korhonen & P. Siivonen (toim.) *Huiputuksen moraalijärjestys*. Tampere: Vastapaino, 49–74.
- Koski, L. & Tedre, S. 2003. Sukupuolipiiloja ja -huolia. Naisten muistoja yliopistouralta. *Naistutkimus* 16 (3), 19–32.
- Kuhn, A. 2002. *Family Secrets*. London: Verso.
- Käyhkö, M. 2014. Työläistyöt vieraalla maalla. Yhteiskuntaluokka ja yliopistoon kotiutuminen kahden kulttuurin ristivedossa. Teoksessa P. Harinen, M. Käyhkö & A. Rannikko (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys? Leena Kosken juhlaKirja*. Joensuu: University Press of Eastern Finland, 161–187.
- Käyhkö, M. 2017. Keinumista kahden maailman välissä. Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja muuttuva suhde kotimaailmaan. *Sosiologia* 54 (1), 6–22.
- Käyhkö, M. 2020. Muistelutyömenetelmä. Teoksessa S. Ryytänen & A. Rannikko (toim.) *Tutkiva mielikuvitus*. Helsinki: Gaudeamus, 215–241.
- Käyhkö, M. 2021. "Osaanko mä nyt olla tarpeeks yliopistollinen?" Työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset ja luokan kokemukset. *Sosiologia* 57 (1), 7–25.
- Lamont, M. 2000. *The dignity of working men. Morality and the boundaries of race, class and immigration*. New York: Harward University Press.
- Langan, D. & Morton, M. 2009. Through the eyes of farmers' daughters: Academics working on marginal land. *Women's Studies International Forum* 32 (6), 395–405. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2009.09.002>
- Lawler, S. 1999. Getting out and getting away. Women's narratives of class mobility. *Feminist Review* 63 (1), 3–24.
- Lehmann, W. 2009. Becoming middle-class: How working-class university students draw and transgress moral boundaries. *Sociology* 43 (4), 631–647. <https://doi.org/10.1177/0038038509105412>
- Loveday, V. 2015. Working-class participation, middle-class aspiration? Value, upward mobility and symbolic indebtedness in higher education. *The Sociological Review* 63 (3), 570–588. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12167>

- Lund, R. 2015. *Doing the ideal academic. Gender, excellence and changing academia.* Helsinki: Aalto yliopisto.
- Lund, R. 2018. The social organisation of boasting on the neoliberal university. *Gender and Education*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09540253.2018.1482412>
- Maguire, M. 1997. Missing links: working-class women of Irish descent. Teoksessa P. Mahony & C. Zmroczek (toim.) *Class matters: Working-class women's perspectives on social class.* London: Taylor & Francis, 97–100.
- Mahony, P. & Zmroczek, C. 1997. Why class matters. Teoksessa P. Mahony & C. Zmroczek (toim.) *Class matters. Working-class women's perspectives on social class.* Lontoo: Taylor & Francis, 1–8.
- Mazurek, R. 2009. Work and class in the box store university: Autobiographies of the working-class academics. *College Literature* 36 (4), 147–178.
- McNay, L. 2004. Agency and experience: gender as lived relation. Teoksessa L. Adkins & B. Skeggs (toim.) *Feminism after Bourdieu.* Oxford: Blackwell, 175–190.
- Muller, J. 2018. *The tyranny of metrics.* Princeton: Princeton University Press.
- Naskali, P. 2009. Uusi häpeän yliopisto. Teoksessa T. Tomperi (toim.) *Akateeminen kysymys. Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta.* Tampere: Vastapaino, 93–100.
- Nikunen, M. 2013. Affektiivinen opetustyö yliopistossa. *Pätkätyöläisten kokemuksia. Naistutkimus* 26 (4), 17–29.
- Ojala, H. 2011. *Opiskelemassa tavallaan. Vanhat naiset ikäihmisten yliopistossa.* Tampere: Tampere University Press.
- Pihlstöm, S. 2021. Yliopistojen arvot. *Tieteessä tapahtuu* 39 (2), 23–31.
- Reay, D. 2000. "Dim dross": Marginalized women both inside and outside the academy. *Women's Studies International Forum* 23 (1), 13–21.
- Reay, D. 2001. Finding or losing yourself? Working-class relationship to education. *Journal of Education Policy* 16 (4), 333–346.
- Reay, D. 2003. A risky Business? Mature working-class women students and access to higher education. *Gender and Education* 15 (3), 301–317.
- Reay, D. 2005. Beyond consciousness? The psychic landscape of social class. *Sociology* 39 (5), 911–928.
- Reay, D. 2018. Working class educational transitions to university: The limits of success. *European Journal of Education* 53 (4), 528–540. <https://doi.org/10.1111/ejed.12298>
- Reddin, G. 2012. *Struggles and achievements. Experiences of working-class white male academics who attain tenure.* Iowa: Graduate College of the University of Iowa.
- Ryan, J. & Sacrey, C. 1996. *Strangers in paradise. Academics from the working class.* Lanham: University Press of America.
- Savage, M. 2000. *Class analysis and social transformation.* Buckingham: Open University Press.
- Sayer, A. 2005. *The Moral significance of class.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Sennett, R. 2008. *The craftsman.* New Haven: Yale University Press.
- Skeggs, B. 2004. *Class, self, culture.* London: Routledge.

- Skeggs, B. 2011. Imagining personhood differently: Person value and autonomist working-class value practices. *The Sociological Review* 59 (3), 496–513. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2011.02018.x>
- Skeggs, B. 2014. Elävä luokka. Suom. L. Lahikainen & M. Jakonen. Tampere: Vastapaino.
- Skeggs, B. & Loveday, V. 2012. Struggles for value: Value practices, injustice, judgement, affect and the idea of class. *The British Journal of Sociology* 63 (3), 472–490. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2012.01420.x>
- Slaughter, S. & Leslie, L. 1997. Academic capitalism. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Sondergaard, D.M. 2005. Making sense of gender, age, power and disciplinary position: Intersecting Discourses in the academy. *Feminism & Psychology* 15 (2), 189–208. <https://doi.org/10.1177/0959353505051728>
- Stanley, J. 1995. Pain(t) for healing: the academic conference and the classed/embodied self. Teoksessa L. Morley & V. Walsh (toim.) *Feminist academics*. London: Taylor & Francis, 169–182.
- Steedman, C. 1986. Landscape for a good woman. A story of two lives. New Brunswick: Rutgers U.P.
- Stricker, K. 2011. Class consciousness and critical mass; exploring the practice and scholarship of academics from the working class. *Race, Gender & Class* 18 (3-4), 372–384.
- Tokarczyk, M. & Fay, E. 1993. Introduction. Teoksessa M. Tokarczyk & E. Fay (toim.) *Working class women in the academy*. Amherst: University of Massachusetts, 3–24.
- Vuorikoski, M. 2011. Sukupuoli, luokka ja ikä kasvatustieteen tohtoreiden elämäkerroissa. Teoksessa A. Eteläpelto, T. Heiskanen & K. Collin (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa*. Vantaa: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 276–312.
- Walkerdine, V. 2003. Reclassifying upward mobility: Femininity and the neo-liberal subject. *Gender and Education* 15 (3), 237–248. <https://doi.org/10.1080/09540250303864>
- Walkerdine, V., Lucey, H. & Melody, J. 2001. Growing up girl. Psychosocial explorations of gender and class. New York: New York University Press.
- Walsh, V. 1995. Transgression and the academy: Feminists and institutionalization. Teoksessa L. Morley & V. Walsh (toim.) *Feminist academics*. London: Taylor & Francis, 86–101.
- Walsh, V. 1997. Interpreting Class: Auto/biographical imaginations and social change. Teoksessa P. Mahony & C. Zmroczek (toim.) *Class matters. Working-class women's perspectives on social class*. Lontoo: Taylor & Francis, 152–174.
- Warnock, D. 2016. Paradise lost? Patterns and precarity in working-class academic narratives. *Journal of Working-Class Studies* 1 (1), 28–44. <https://doi.org/10.13001/jwcs.v1i1.6013>
- Willis, P. 1984. Koulunpenkiltä palkkatyöhön. Suom. A. Mäki-Kulmala. Tampere. Vastapaino.
- Ylijoki, O-H. 2014. University under structural reform: A micro-level perspective. *Minerva* 52 (1), 55–75. <https://doi.org/10.1007/s11024-014-9246-1>
- Ylijoki, O-H. 2019. Eliitin onni – omistautumisen eetos akateemisessa työssä. Teoksessa K. Filander, M. Korhonen & P. Siivonen (toim.) *Huiputuksen moraalijärjestys*. Tampere: Vastapaino, 129–151.